



Londra'dan Mektup

D i d e m C r o s b y

Kimi Avrupa Ülkelerinde Organ Bağışına Dair Sistemler Gözden Geçiriliyor

Otomatik Organ Bağışı

Önümde duran formdaki kutuyu işaretleyip işletlememe konusunda duraksadığımı anımsıyorum. Ehliyet sınavını yeni vermiştim. Ehliyetimi edinmek üzere heyecanla doldurduğum son formda hiç beklemediğim bir anda bir seçim yapmaya zorlanıyordum: Organlarımı bağışlayıp bağışlamayacağıma dair bir karar vermem bekleniyordu benden. Organlarımın tümünü mü bağışlıyordum, yoksa yalnızca böbreklerimi mi, ya da kalbimi mi? O zamana dek hiç düşünmüşlüğüm yoktu bu konuda. Hazırlıksız yakalanmışım. Elbette organlarımın benden sonra birilerine yaşam vermesini istiyordum. Mantiğim bunun peşimden bırakabileceğim en güzel hediye olduğunu söylüyorken, tanımlayamadığım bir dürtü duraksamama yol açmıştı. Beni o günlere götüren şey, geçtiğimiz ay İngiliz parlamentosunun oylamaya sunduğu bir yasa tasarısıydı.

Tasarının en tartışmalı kısmı, 'varsayılmış bağış' olarak biliniyor. Buna göre 16 yaşın üzerinde herkesin organlarının tamamını bağışladığı varsayılacak. Eğer organlarınızı bağışlamak istemiyorsanız ya da bazılarını bağışlamak istiyorsanız bunu bildirir kartlar taşıyacaksınız yanınızda. Yani, bugünkü sistemin tam aksi bir uygulama gerçekleşecek. Organ bağış kartınızı organlarınızı bağışlamak istediğinizi belirtmek yerine, organlarınızı bağışlamayacağınızı belirtmek için kullanacaksınız. Parlamentodaki oylama, yasa tasarısının reddiyle sonuçlandı. 307 milletvekili tasarıya hayır derken, yalnızca 60'ı tasarıyı destekledi. Sağlık Bakanı Rosie Winterton tasarıya karşı çıkanlardan biriydi: "İnsanlar ölümlerinden sonra vücutlarının tamamını ya da bir kısmını ancak gönüllü olarak bağışlamalıdır. Ne devletin, ne de hekimlerin insanların vücutlarına sahiplenme hakkına sahip olduğuna inanıyoruz. İnsanlar organlarını bağışlıyorlarsa, bu insanların topluma birer hediyesidir." Hükümet ayrıca, böyle bir değişikliğin organ nakli bekleyenlerin sayılarına pek de bir etkisinin olmayacağını söyledi.

Toplumunsa tasarıya tepkisi çok çeşitli oldu. Kalp nakli geçirmiş yüzlerce kişi, Parlamento'daki oylamadan önce tasarı lehinde gösteriler yaptı. Organ nakli için bekleyenler, böylesi bir yasa tasarısının onlara yeni bir umut getireceğini ifade ettiler. Hekimler Birliği de yine tasarıyı des-

tekleyen bildiriler yayımladı. Kimileriye böyle bir tasarının Parlamento'dan geçmesi durumunda, bugünkü sistemde bağışladıkları organlarını bağış listesinden geri çekeceklerini söylediler. Bu gruba göre, böylesi bir değişiklik, beklenenin aksine insanları organları bağışlamaktan vazgeçirecektir.

Sorun çok açık. Organ bekleyen insanların sayısı, halihazırda var olan organların çok üstünde. Aralarındaki fark da gittikçe açılıyor. Böbrek naklini ele alalım. İngiltere'de geçtiğimiz yıl 5000 böbrek hastası nakil için sıra bekliyordu. Aynı yıl içinde gerçekleştirilen toplam böbrek nakli sayısıysa 1330. Organ bekleyenlerin listesi her yıl %34 gibi bir artış gösterirken, 2003 yılında bir önceki yıla göre verici sayısı %7.3 kadar azaldı. Yalnızca 2002 yılında bekleyenler listesinde yer alan 402 kişi yaşamını yitirdi; oysa listelere girmeden yaşamını yitirenlerin sayısının bunun çok daha üstünde olduğu düşünülüyor. Bu rakamlar dünyanın neresine giderseniz gidin aynı eğilimi gösteriyor. Dünya çapında ciddi boyutlarda bir organ kıtlığı var.

İngiltere'de Hekimler Birliği'nin yaptığı bir araştırmaya göre insanların %70'i öldükten sonra organlarını bağışlamaya olumlu bakıyor; ama Mayıs 2004 itibarıyla bunların ancak yarısı vericiler listesine kayıtlı ya da organ bağış kartı taşıyor. Hekimler Birliği, bu nedenle herkesin otomatik olarak organlarını bağışladığını varsaymanın daha demokratik bir yaklaşım olduğunu ileri sürüyor. Ne de olsa bu yaklaşım, toplumun %70'lik bir çoğunluğunun seçimini yansıtıyor. Bunun aile içinde organ bağışı konusunda tartışma yaratacağını ileri sürüyorlar. Böylece hekimler, yakınına kaybetmenin acısıyla ve şokuyla başetme durumunda kalan insanlardan izin almak zorunda kalmayacaklar. Bunun yerine, ölünün yaşamı sırasında organlarının nakline herhangi bir itirazının kayıtlarda yer almadığını, yakını olarak bunun aksini düşüncelerini gerektiren bir durum olup olmadığını soracaklar.

Fransa, İspanya ve Avusturya'da 'varsayılmış bağış' yasa olarak kabul edilmiş durumda. İspanya ve Avusturya'da buna bağlı olarak organ nakil sayısının arttığı gözlenmişse de, aynı tasarı Fransa'da geri tepmiş. Burada yaşamını yitirmiş bir

çocuğun korneasının ailesinin onayına başvurulmadan alınması üzerine, buna tepki olarak, pek çok kişi organlarını bağışlamadıklarını bildirir kartları taşımaya başlamış. Tasarı ne yazık ki, Fransa'da organ bağışlayanların sayısının azalmasıyla sonuçlanmış. Peki, eğer bu tasarı parlamentoda onaylansaydı, bu İngiltere'de organ kıtlığının sonu mu olacaktı? Yanıt kesinlikle 'hayır'. Bunun nedeni organ kıtlığına yol açan birden fazla nedenin bulunması.

Nottingham Üniversitesi'nden Prof Robert Dingwall, organ kıtlığının çözümsüz bir sorun olduğunu, yalnızca verici sayısının azlığına bağlı olmadığını söylüyor. Asıl sorun uygun ölümün gerçekleşmemesi. Yaygın görüşün aksine, pek az ölüm organ bağışını olası kılıyor. Bunda trafik kazalarının yol açtığı beyin hasarına bağlı ölümlerin sayısının önemli ölçüde azalmasının payı büyük. Kişinin nerede, nasıl ve ne zaman öldüğü organlarının kullanılıp kullanılmayacağını belirliyor. Teknoloji organ naklini kolaylaştırmışsa da, oksijensiz kalan organların nakli olası değil. Bu da ölümler birlikte solunumun ve kalp atışının yavaş olarak sürdürülmesini gerektiriyor. İşte bu noktada hemen herkesi rahatsız eden bir şeyin doğrulanması gerekiyor: hastanın yaşamını yitirdiği, yani beyin ölümünün gerçekleştiği.

Beyin ölümü organ naklinde anahtar sözcük. İngiltere'de iki yıllık hastane kayıtların incelendiği bir araştırmada, 24.023 ölümden 3266'sının (%13.6) organ nakline uygun olduğu bulunmuş. Bunlardan yalnızca 1232'sinde nakil gerçekleştirilmiş. Peki neden? Geri kalan 2034 ölümün organ verici olamamasının nedenlerinden en önemlisi, bu kişilerde beyin ölümü testlerinin yapılmamış olması. Kimisinde cihazlar beyin ölümü doğrulanmadan önce kapatılmış, kimisinde naklin gerçekleştirilmesini önleyici tıbbi bir neden varmış. Diğerlerindeyse ölünün yakınına izin alınmadığından nakil gerçekleşmemiş. Bu rakamlar organ nakli için bekleyenlerin sayılarının azalması için konuyu çok yönlü ele almak gerektiğinin işaretçisi. İngiliz Parlamentosu'nun red ettiği yasa tasarısı sorunu tek yönlü ele aldığından, büyük olasılıkla, sıralarını bekleyenlerin sayısında önemli bir değişikliğe yol açmayacaktı, ama bu kişilere bir umut vaad ediyordu. Tasarının yol açtığı, bir o kadar önemli bir şey daha oldu. İnsanları bu konuda düşünmeye, düşüncelerini yakınlarıyla paylaşmaya yöneltti.

Elbette ben de bundan payımı aldım. Önce eşimi organlarını bağışlama fikrine nasıl baktığına dair sorguladım, sonra da önemli evrakları sakladığım çekmecenin derinliklerinden ehliyetimi çıkarıp, ehliyetimin organ nakline dair yüzünü inceledim. Görülen o ki yeni bağış kartı için başvuranlar arasında benim de adım olacak.

